

Sygn. akt I C 93/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 lutego 2015 r.

Sąd Okręgowy w Kaliszu I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Jacek Chmura

Protokolant: stażysta Katarzyna Żukowska

po rozpoznaniu w dniu 30 stycznia 2015 r. w Kaliszu

na rozprawie

sprawy z powództwa: U. M. i P. M. (1);

przeciwko: (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.;

o zapłatę

I. Zasądza od pozwanego (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. na rzecz powódki U. M. 50.000 zł (pięćdziesiąt tysięcy złotych) z ustawowymi odsetkami od dnia 23 sierpnia 2013 r. do dnia zapłaty, tytułem zadośćuczynienia;

II. W pozostałym zakresie powództwo U. M. oddala;

III. Zasądza od pozwanego (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. na rzecz powoda P. M. (1) kwotę 35.000 zł (trzydzieści pięć tysięcy złotych) z ustawowymi odsetkami od dnia 23 sierpnia 2013 r. do dnia zapłaty, tytułem zadośćuczynienia;

IV. W pozostałym zakresie powództwo P. M. (1) oddala;

V. Koszty postępowania stosunkowo rozdziela i z tego tytułu:

1. nakazuje pobrać od pozwanego (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. na rzecz Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Kaliszu kwotę 4.250,00 zł (cztery tysiące dwieście pięćdziesiąt złotych), tytułem nieuiszczonej opłaty od zasądzonego roszczenia oraz kwotę 1307,28 zł (jeden tysiąc trzysta siedem złotych 28/100) tytułem nieuiszczonych wydatków;

2. koszty zastępstwa procesowego wzajemnie znosi;

3. w pozostałym zakresie nie obciąża powodów kosztami postępowania.

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 16 stycznia 2014 r. powodowie U. M., P. M. (2) i P. M. (1) wnieśli przeciwko pozwanemu (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. o zapłatę:

1. Na rzecz powódki U. M. kwoty 150.000 zł tytułem zadośćuczynienia oraz kwoty 25.000 zł tytułem odszkodowania, z ustawowymi odsetkami od dnia 23.08.2013 r.;

2. Na rzecz powódki P. M. (2) kwoty 100.000 zł tytułem zadośćuczynienia, z ustawowymi odsetkami od dnia 23.08.2013 r.;

3. Na rzecz powoda P. M. (1) kwoty 100.000 zł tytułem zadośćuczynienia oraz kwoty 25.000 zł tytułem odszkodowania, z ustawowymi odsetkami od dnia 23.08.2013 r.;

Jednocześnie powodowie wnieśli o zasądzenie na ich rzecz zwrotu kosztów postępowania.

W uzasadnieniu pozwu powodowie wskazali, że w dniu 23.08.2004 r. doszło do wypadku drogowego, wskutek którego śmierć poniósł J. M. mąż U. M. i ojciec pozostałych powodów. Do wypadku doszło z winy H. M., kierującego pojazdem pod wpływem alkoholu. Wyrokiem z dnia 07.03.2006 r. H. M. został skazany za spowodowanie przedmiotowego wypadku na karę dwóch lat pozbawienia wolności. Powodowie zgłosili w pozwanym Zakładzie (...) szkodę w dniu 15.03.2005 r. Po przeprowadzonej likwidacji szkody, pozwany przyznał na rzecz powódki U. M. kwotę 35.000 zł odszkodowania, na rzecz P. M. (2) 25.000 zł odszkodowania i na rzecz P. M. (1) kwotę 25.000 zł odszkodowania. W dniu 23.07.2013 r. powodowie złożyli u pozwanego wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy. Pozwany pismem z dnia 22.08.2013 r. odmówił wypłaty dalszych świadczeń na rzecz powodów.

Tragiczny wypadek, w którym zginął J. M. spowodował znaczne zmiany w życiu rodziny i miał istotny wpływ na pogorszenie się sytuacji życiowej powodów. Śmierć męża i ojca spowodowała znaczną krzywdę w postaci cierpień psychicznych oraz naruszyła prawo powodów do życia w pełnej rodzinie, prawo kontaktów rodzinnych i bliskości. Zmarły pomagał materialnie rodzinie, łożąc na jej utrzymanie, po śmierci J. M. sytuacja materialna powodów uległa znacznemu pogorszeniu.

Zarządzeniem Referendarza sądowego z dnia 21.03.2014 r. pozew w stosunku do powódki P. M. (2) został prawomocnie zwrócony (zarządzenie k. 115).

W odpowiedzi na pozew z dnia 23.05.2014 r. (k.123-129), pozwany (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie na rzecz pozwanego kosztów postępowania.

Na podstawie art. 84 k.p.c. pozwany wniósł o zawiadomienie sprawcy wypadku H. M. o toczącym się procesie.

W uzasadnieniu pozwany przyznał, iż okoliczności wypadku, na skutek którego J. M. poniósł śmierć na miejscu wynikają z wyroku Sądu Rejonowego w Ostrzeszowie. Pozwany przyznał również, że kierujący pojazdem H. M. posiadał ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej w pozwanym zakładzie. Pozwany podniósł, że J. M. zmarł w 2004 r., a więc przed wejściem w życie art. 446 § 4 k.c., w związku z tym powodom nie przysługuje roszczenie o zadośćuczynienie jako osobie bliskiej i nie poszkodowanej przez zaistniały wypadek. Wskazana przez powodów podstawa prawna żądania z art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. nie może mieć w niniejszej sprawie zastosowania, gdyż przepis ten stanowi podstawę żądania zadośćuczynienia wyłącznie temu, którego dobro osobiste zostało naruszone czynem bezprawnym. W niniejszej sprawie delikt sprawcy był skierowany przeciwko życiu i zdrowiu J. M., a nie dobrom osobistym powodów. Śmierć osoby bliskiej w niniejszej sprawie nie stanowiła krzywdy dla powodów w rozumieniu art. 448 k.c. i w związku z tym powództwo powinno zostać oddalone.

Pismem z dnia 02.07.2014 r. Sąd zawiadomił H. M. o toczącym się procesie, z doręczeniem odpisu pisma pozwanego oraz pouczeniem o możliwości przystąpienia do sprawy w charakterze interwenienta. H. M. do chwili obecnej nie zgłosił interwencji ubocznej w niniejszej sprawie. (pismo k.159, poświadczenie odbioru k. 165).

Sąd ustalił następujące okoliczności faktyczne:

W dniu 23.08.2004 r. wieczorem J. M. wracał z pracy do miejsca zamieszkania w P.. Jechał rowerem trasą O. P.. Jadący w tym samym kierunku H. M., kierując w stanie nietrzeźwości samochodem F. (...) potrafił J. M., który w wyniku doznanych obrażeń i zmarł.

(odpis wyroku SR w Ostrzeszowie k.16, opinia k. 17-27).

Powódka U. M. – żona J. M., zaczęła się niepokoić nieobecnością męża. Około 5 rano następnego dnia sprawdziła, że nie ma go w domu, nie było również jego roweru. Wówczas powódka U. M. z dziećmi zaczęli szukać męża. Po dotarciu do szpitala okazało się, że ofiara wypadku drogowego wymaga identyfikacji. Okazało się że jest to J. M..

(zeznania świadka P. M. (2) nagranie 00:09:36-00:11:56, k.172, zeznania powódki U. M. nagranie 00:37:28-00:39:23, k.172).

Wyrokiem z dnia 07 marca 2005 r. w sprawie II K 469/04 Sąd Rejonowy w Ostrzeszowie uznał H. M. winnym tego, że w dniu 23.08.2004 r. w P., powiat (...), umyślnie naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu drogowym, w ten sposób, że kierując w stanie nietrzeźwości samochodem osobowym marki „F. (...)” o nr rej. (...), nieprawidłowo obserwując drogę przed pojazdem, w wyniku czego zbyt późno dostrzegł jadącego w tym samym kierunku rowerzystę J. M., co uniemożliwiło mu podjęcie skutecznego manewru obronnego i doprowadziło do tego, że potracił rowerzystę, który w wyniku doznanych obrażeń zmarł, to jest czynu z art. 177 § 2 k.k. i art. 178 § 1 k.k. i za to wymierzył mu karę 2 lat pozbawienia wolności. Wyrok ten uprawomocnił się dnia 15.03.2005 r.

(kopia wyroku k. 16).

Pojazd kierowany przez H. M. był ubezpieczony w zakresie odpowiedzialności cywilnej w pozwanym (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W..

(okoliczność niesporna).

Śmierć J. M. była dla jego żony U. M. oraz syna P. M. (1) szokiem. Powódka nie mogła uwierzyć, że miało to miejsce.

(zeznania świadka P. M. (2) nagranie 00:14:06, 00:19:51, k.172, zeznania powódki U. M. nagranie 00:36:49, k.172, zeznania powoda P. M. (1) nagranie 01:09:06, k.172).

Powódka U. M. początkowo miała zapisywane leki uspokajające przez lekarza rodzinnego. Następnie została skierowana na terapię psychiatryczną, która trwa do chwili obecnej. Powódka przez cały czas bierze leki.

(historia choroby powódki k. 47-56, zeznania świadka P. M. (2) nagranie 00:14:54-00:15:36, k.172, zeznania powódki U. M. nagranie 00:40:36-00:41:00, 00:58:29, k.172).

Powódka U. M. przez cały czas odczuwa żalobę po mężu. Odwiedza jego grób co najmniej raz w tygodniu. Powódka była zamężna od 27 lat, odczuwa stratę męża jako krzywdę spowodowaną przedwczesnością śmierci męża, utratą szansy na zrealizowanie wspólnych planów. Strata męża była dla powódki również stratą osoby bliskiej, w której miała oparcie i pomoc, także w bieżących sprawach życiowych. Po śmierci męża na powódkę spadły obowiązki związane z wychowaniem dzieci, z prowadzeniem gospodarstwa rolnego.

(zeznania świadka P. M. (2) nagranie 00:18:14,00:21:29-00:22:20 k.172, zeznania powódki U. M. nagranie 00:44:08, 00:46:27, 00:47:20, 00:51:15, 00:54:13, 01:03:33, k.172, zeznania powoda P. M. (1) nagranie 01:14:05, k.172).

Powódka przed śmiercią męża nie pracowała zawodowo. Zajmowała się domem i dziećmi. Z mężem J. M. powódka miała bardzo dobre relacje, razem spędzali czas, chodzili na spacer, odwiedzali rodzinę i znajomych. Mąż powódki pracował, zarabiał miesięcznie około 1200 zł, miał pasiekę, z której uzyskiwał niewielki dochód. Razem prowadzili gospodarstwo rolne. Po śmierci męża powódka U. M. wycofała się z życia towarzyskiego, nie wychodzi z domu. Trudnym przeżyciem były pierwsze święta po śmierci J. M..

(zeznania świadka P. M. (2) nagranie 00:22:29, 00:23:51-00:26:02, 00:27:00, 00:30:33, k.172, zeznania powódki U. M. nagranie 00:45:00, 00:48:26-00:49:09, 00:50:44, 00:57:37, 00:59:23, k.172, zeznania powoda P. M. (1) nagranie 01:11:02, k.172).

Po śmierci J. M. pogorszyła się sytuacja materialna powódki i jej rodziny. Powódka miała pięcioro dzieci, w chwili wypadku żadne z nich jeszcze nie pracowało zawodowo. Dzieci otrzymały renty rodzinne. Powódka była zmuszona wynajmować pracowników do pracy w gospodarstwie.

(zeznania świadka P. M. (2) nagranie 00:00:29:19, 00:30:48-00:32:42, k.172, zeznania powódki U. M. nagranie 01:00:13-01:02:36, k.172, zeznania powoda P. M. (1) nagranie 01:15:48, k.172).

Powód P. M. (1) w chwili śmierci ojca miał 14 lat. Miał on bardzo dobre relacje z ojcem. Korzystał z jego rad i doświadczenia. Po wypadku powód brał leki uspokajające, później żadnych leków nie brał, nie leczył się psychiatrycznie, nie korzystał z porad psychologa. Powód do dzisiaj odczuwa żalobę po śmierci ojca. Odwiedza z matką grób ojca, nie pogodził się z jego stratą.

(zeznania powoda P. M. (1) nagranie 01:06:22-01:09:06, 01:10:32, 01:12:21-01:13:12, 01:14:05, k.172).

Powódka U. M. w 2013 r. przekazała gospodarstwo rolne synowi P. M. (1). Obecnie pomaga synowi w prowadzeniu gospodarstwa, zajmuje się domem, ogródkiem. Utrzymuje się z renty po mężu w kwocie około 1100 zł miesięcznie. Powódka znajduje wsparcie ze strony dzieci i ich rodzin.

(decyzja rentowa k. 100-103, zeznania świadka P. M. (2) nagranie 00:33:53, k.172, zeznania powódki U. M. nagranie 00:50:17, 00:52:52, k.172).

Powód P. M. (1) jest z zawodu technikiem rolnikiem. Obecnie utrzymuje się z prowadzenia gospodarstwa rolnego o powierzchni 8 ha. Nie ma innego źródła dochodu ani majątku.

(zaświadczenie k. 84, zeznania powoda P. M. (1) nagranie 01:21:21-01:22:47, k.172).

W odniesieniu do powoda P. M. (1), wyniki badań psychologicznych i psychiatrycznych wykazują przedłużoną reakcję żaloby. Śmierć ojca była dla powoda traumatyczną i zaskakującą sytuacją, tym bardziej, że nie spodziewał się on utraty ojca i nie był przygotowany na tak drastyczną zmianę w swoim życiu. Naruszone zostało poczucie bezpieczeństwa i integralności oraz nienaruszalności własnych granic, co miało zdecydowany wpływ na kształtowanie się osobowości powoda (w chwili śmierci ojca miał 14 lat). Nie uzewnętrznił emocji, bo jest osobą skrytą, tłumił w sobie negatywne emocje związane ze śmiercią, wsparcie miał jedynie w środowisku rówieśniczym, matka nie zapewniła mu swojego wsparcia i pomocy psychologa. Ojciec był dla niego osobą ważną i znaczącą, po jego śmierci miał silne poczucie straty, zostały zachwiane poczucie bezpieczeństwa i stabilizacji. Musiał przejąć obowiązki osoby dorosłej i taką też odpowiedzialność. U powoda zachowania poszły w kierunku niepożądanym. Gorzej uczył się, pojawiły się zaburzenia zachowania, które należy rozpatrywać jako forma odreagowania negatywnych emocji. Żaloba rozciągnęła się na dłuższy okres, obecnie jest w fazie reorganizacji, nadal ma poczucie straty ojca. W chwili obecnej u powoda nie obserwuje się znaczących patologii w sferach społecznej, zawodowej ale utrzymuje się zaburzenie sfery emocjonalnej (poczucie straty). Nie ma podstaw aby określić u powoda trwałe lub długotrwałe uszczerbek na zdrowiu, reakcja żaloby może przebiegać w sposób taki, jak przedstawia powód. Tego typu zaburzenia ustępują, jeśli podejmie się psychoterapię, wówczas jest możliwe bezpieczne przejście przez ten trudny emocjonalnie okres, bez dalszych następstw życiowych.

(opinia psychiatryczno-psychologiczna k.178-182).

W odniesieniu do powódki U. M. wyniki badań psychologicznych i psychiatrycznych wykazują zaburzenia adaptacyjne o charakterze przewlekłej reakcji depresyjnej oraz uzależnienie od benzodiazepin. Śmierć męża J. M. była dla powódki silnie traumatyczną i zaskakującą sytuacją, nie była przygotowana na tak drastyczną zmianę w swoim życiu. U powódki wystąpiły zaburzenia o charakterze adaptacyjnym, o obrazie depresji z obniżeniem nastroju, apatią, wycofaniem się z aktywności życiowych, odizolowaniem się od otoczenia. W dalszym okresie wyłączyła się ona z życia rodzinnego, nie wspierała dzieci w okresie żaloby, oczekując od nich pomocy. Zmalała jej aktywność życiowa. W wyniku leczenia

uzależniła się od benzodiazepin, co nasila objawy wynikające z rozpoznawanych zaburzeń i wymaga stałej opieki psychiatrycznej. Nie jest w stanie przejść do ostatecznego okresu żałoby tzn. reorganizacji. Nie zaakceptowała w pełni sytuacji, nadal przeżywa żałobę po mężu. Mąż był dla niej osobą ważną i znaczącą, która włączała się w życie rodzinne i opiekę nad dziećmi, zapewniała jej podstawowe potrzeby psychiczne.

U powódki występuje uszczerbek na zdrowiu ustalony w oparciu o Załącznik do Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 18.12.2002 r. Z. U. nr 234, poz. 1974, paragraf 10a – wymienione w tym punkcie zaburzenia adaptacyjne mają związek z urazem głowy, który nie wystąpił u powódki. Biorąc pod uwagę wystąpienie trwałych, przedłużających się zaburzeń adaptacyjnych w wyniku śmierci męża, poprzez analogię do wymienionego punktu, można przyjąć 5 % uszczerbku na zdrowiu.

(opinia psychiatryczno-psychologiczna k.183-188).

W dniu 15 marca 2005 r. powodowie U. M. i P. M. (1) wystąpili do pozwanego (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. o wypłatę odszkodowania związanego ze śmiercią J. M.. W toku postępowania likwidacyjnego pozwany zakład wypłacił:

1. na rzecz powódki U. M. kwotę 35.000 zł tytułem odszkodowania w związku z pogorszeniem się sytuacji życiowej powódki, 4.127 zł zwrotu kosztów pogrzebu, 8000 zł zwrotu kosztów nagrobka, oraz 1.608,90 zł tytułem odsetek za opóźnienie;
2. na rzecz P. M. (2) kwotę 20.000 zł tytułem odszkodowania w związku z pogorszeniem się sytuacji życiowej;
3. na rzecz P. M. (1) kwotę 25.000 zł tytułem odszkodowania w związku z pogorszeniem się sytuacji życiowej.

(wniosek o wypłatę odszkodowania k.28-29, pisma pozwanego k.30-32, zestawienie wypłat k. 78-79, zeznania powódki U. M. nagranie 01:01:00, 01:04:43, k.172, zeznania powoda P. M. (1) nagranie 01:20:55, k.172).

Pismem z dnia 23.07.2013 r. powodowie U. M. i P. M. (1) zwrócili się do pozwanego (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. o ponowne rozpoznanie sprawy odszkodowawczej związanej ze śmiercią J. M. i zapłatę na rzecz:

- powódki U. M. kwoty 25.000 zł w związku z pogorszeniem się sytuacji życiowej oraz kwoty 100.000 zł zadośćuczynienia;
- powoda P. M. (1) kwoty 25.000 zł w związku z pogorszeniem się sytuacji życiowej oraz kwoty 100.000 zł zadośćuczynienia.

(pismo k. 33-39).

Pismem z dnia 22.08.2013 r. pozwany (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. odmówił wypłaty dalszego odszkodowania i stanowisko to pozostało niezmienione, pomimo odwołania się powodów do Rzecznika Ubezpieczonych.

(pismo pozwanego k.40-41, skarga powodów k.42-43, pismo Rzecznika Ubezpieczonych k. 44-46, dokumenty w aktach szkodowych (...) nr (...)).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie wyżej wskazanego, zebranego w sprawie materiału dowodowego, w szczególności nie budzących wątpliwości dokumentów, zeznań świadka oraz zeznań powodów, które to zeznania Sąd uznał za wiarygodne. Sąd przyjął też za pełną i należycie uzasadnioną opinię biegłych psychologa i psychiatry, co do której strony nie zgłosiły żadnych zarzutów.

Biorąc pod uwagę wyżej ustalone okoliczności faktyczne, Sad zważył, co następuje:

Odpowiedzialność pozwanego wynika z ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu mechanicznego zawartego przez pozwanego ze sprawcą zdarzenia H. M..

Odpowiedzialność ta wynika z art. 822 § 1 k.c. i z art. 34 oraz art.36 ustawy z 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz.U. Nr 124, poz. 1152 ze zm.), które określają odpowiedzialność ubezpieczyciela w granicach odpowiedzialności posiadacza pojazdu mechanicznego.

Podstawę odpowiedzialności cywilnej pozwanego za zdarzenie, które w postępowaniu karnym zostało zakwalifikowane jako przestępstwo z art. 177 § 2 k.k. i art. 178 § 1 k.k., na skutek którego J. M. poniósł śmierć, stanowią przepisy art. 436 k.c. w zw. z art. 435 k.c. Ustanawiają one odpowiedzialność posiadacza pojazdu mechanicznego wobec poszkodowanego ruchem tego pojazdu przy uwzględnieniu przyczynowości, o której mowa, w art. 361 k.c. Związek przyczynowy między zdarzeniem, w którym uczestniczył J. M., a skutkiem w postaci jego śmierci jest oczywisty i wynika z ustaleń poczynionych w wyroku karnym. Skutkiem śmierci poszkodowanego są zaburzenia emocjonalne powodów. Między tymi zdarzeniami zachodzi adekwatny związek przyczynowy.

Powodowie swoje żądanie w niniejszej sprawie opierali na podstawie art. 24 § 1 k.c. w zw. z art. 448 k.c.

Aktualnie podstawą prawną dochodzenia zadośćuczynienia za krzywdę doznaną na skutek śmierci osoby najbliższej jest przepis art. 446 § 4 k.c., dodany ustawą z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy- Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 116, poz. 731). Przepis ten wszedł w życie w dniu 3 sierpnia 2008 r. i znajduje zastosowanie do stanów faktycznych zaistniałych po tej dacie. Zdarzenie, w wyniku którego J. M. poniósł śmierć, miało miejsce w dniu 23 sierpnia 2004 r., tj. przed nowelizacją Kodeksu cywilnego i wprowadzeniem przepisu art. 446 § 4 k.c., co nie wyklucza, że roszczenie powodów zgłoszone w niniejszej sprawie nie znajduje podstawy prawnej.

Obowiązujący do dnia 3 sierpnia 2008 r. stan prawny nie dawał tak wyraźnej podstawy do przyznania członkom rodziny zmarłego zadośćuczynienia. Przyjmowano zarówno w doktrynie, jak i w orzecznictwie, że brak w kodeksie cywilnym odpowiednika art. 166 kodeksu zobowiązań, który stanowił podstawę roszczenia o zadośćuczynienie, oznaczał wykluczenie możliwości uwzględnienia tego rodzaju żądania. Nie oznacza to jednak, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego nie dostrzegano potrzeby naprawienia krzywdy wyrządzonej członkom rodziny zmarłego. W wielu orzeczeniach łączono restrykcyjną linię orzecznictwa przez stosowanie art. 446 § 3 k.c. do naprawienia także szkody niematerialnej (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 5 stycznia 1968 r., I PR 424/67, LEX nr 6263, z dnia 27 listopada 1974 r., II CR 658/74, LEX nr 7619, z dnia 30 listopada 1977 r., IV CR 458/77, LEX nr 8032, z dnia 15 października 2002 r., II KKN 985/00, LEX nr 77043, z dnia 25 lutego 2004 r., II CK 17/03, LEX nr 328991 lub z dnia 22 lipca 2004 r., II CK 479/03, LEX nr 585760). Wskazywano także, że art. 446 § 3 k.c. stanowi podstawę żądania zadośćuczynienia za naruszenie dobra osobistego, jakim jest relacja ze zmarłym najbliższym członkiem rodziny (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2008 r., II CSK 459/07, nie publ.).

Po wejściu w życie ustawy z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy- Kodeks cywilny oraz niektórych innych Ustaw (Dz. U. Nr 116, poz. 731) uznano w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 2010 r., IV CSK 307/09 (OSNC-ZD 2010/3/91, OSP 2011/2/15), że przepis art. 448 k.c., a nie art. 446 § 3 k.c. stanowi podstawę ochrony odrębnego dobra osobistego, jaką jest bliska relacja pomiędzy zmarłym, a osobą mu najbliższą.

W aktualnym orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntował się pogląd, iż sąd może przyznać najbliższemu członkowi rodziny zmarłego zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę na podstawie art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c., także wtedy, gdy śmierć nastąpiła przed dniem 3 sierpnia 2008 r. wskutek uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia (tak Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 13 lipca 2010 r., III CZP 32/11, OSNC 2012/1/10, Biul. SN 2011/7/9).

Katalog dóbr osobistych, ujętych w art. 23 k.c., ma charakter otwarty, a doktryna i judykatura wskazują kolejne dobra osobiste w miarę rozwoju stosunków społecznych, doskonaląc tą drogą system ochrony tych dóbr.

Rodzina jako związek najbliższych osób, które łączy szczególna więź wynikająca najczęściej z pokrewieństwa i zawarcia małżeństwa, podlega ochronie prawa. Dotyczy to odpowiednio ochrony prawa do życia rodzinnego obejmującego istnienie różnego rodzaju więzi rodzinnych. Dobro rodziny jest nie tylko wartością powszechnie akceptowaną

społecznie, ale także uznaną za dobro podlegające ochronie konstytucyjnej. Należy zatem przyjąć, że prawo do życia rodzinnego i utrzymania tego rodzaju więzi stanowi dobro osobiste członków rodziny i podlega ochronie na podstawie art. 23 i 24 k.c. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 2010 r., IV CSK 307/09, OSNC-ZD 2010/3/91, OSP 2011/2/15).

Śmierć osoby najbliższej powoduje naruszenie dobra osobistego osoby związanej emocjonalnie ze zmarłym. Nie każdą więź rodzinną niejako automatycznie należy zaliczyć do katalogu dóbr osobistych, lecz jedynie taką, której zerwanie powoduje ból, cierpienie i rodzi poczucie krzywdy. Osoba dochodząca roszczenia na podstawie art. 448 k.c. powinna zatem wykazać istnienie tego rodzaju więzi, stanowiącej jej dobro osobiste podlegające ochronie. Krzywdą wyrządzoną zmarłemu jest utrata życia, dla osób mu bliskich zaś jest to naruszenie dobra osobistego poprzez zerwanie więzi emocjonalnej, szczególnie bliskiej w relacjach rodzinnych. Również więc osoba dochodząca ochrony na podstawie art. 448 k.c. może być poszkodowana bezpośrednio i dochodzić naprawienia własnej krzywdy, doznanej poprzez naruszenie jej własnego dobra osobistego (patrz: Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2011 r., III CZP 32/11, LEX 852341).

Niewątpliwie powódkę U. M. jako żonę poszkodowanego oraz powoda P. M. (1) – syna poszkodowanego, należy zaliczyć do kręgu osób bezpośrednio dotkniętych skutkami zdarzenia z dnia 23 sierpnia 2004 r. Śmierć osoby najbliższej zawsze stanowi traumatyczne przeżycie oraz może być przyczyną większych bądź mniejszych komplikacji życiowych osoby dotkniętej tego rodzaju stratą. Doświadczenie życiowe wskazuje, że dzieje się tak szczególnie w sytuacji, gdy śmierć najbliższego ma charakter nagły i niespodziewany, kiedy to łącząca osoby więź zostaje przerwana przez nieprzewidziane, tragiczne wydarzenie, na które poszkodowany nie był w stanie się odpowiednio przygotować. Bez wątpienia do kategorii tego rodzaju sytuacji należy śmierć poniesiona w wyniku wypadku komunikacyjnego, który jest zdarzeniem nieoczekiwanym i nagłym.

Jak wykazało postępowanie dowodowe przeprowadzone w niniejszej sprawie, tragiczna śmierć męża spowodowała dla powódki U. M. skutki w postaci silnych zaburzeń emocjonalnych. Powódka utraciła osobę, którą kochała i z którą była emocjonalnie silnie związana. Powódka mogła liczyć na wsparcie męża jeszcze przez wiele lat.

Tragiczna śmierć ojca spowodowała również u powoda P. M. (1) skutki w postaci zaburzeń emocjonalnych. Powód utracił osobę, z którą również był silnie emocjonalnie związany. Relacje powoda z ojcem były bardzo dobre, powód mógł liczyć na wsparcie ojca i jego doświadczenie życiowe jeszcze przez wiele lat.

Biorąc pod uwagę wszystkie te okoliczności Sąd uznał, że roszczenie powodów, co do zasady zasługuje na uwzględnienie.

Określając wysokość kwoty zadośćuczynienia pieniężnego, Sąd kierował się przede wszystkim tym, że kwota ta winna obejmować rekompensatę krzywdy moralnej, tj. krzywdy pozostającej w sferze subiektywnych, wewnętrznych przeżyć danej osoby (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 2010 r., I PK 88/10, LEX nr 737254; Agnieszka Rzetecka – Gil, Kodeks cywilny. Komentarz. Zobowiązania – część ogólna, Lex/el 2011, komentarz do art. 448 k.c.). Należy mieć na względzie, że dobro osobiste w postaci prawa do życia w rodzinie powinno zasługiwać na wzmoczoną w porównaniu z innymi dobrami ochronę, albowiem jego naruszenie stanowi dalece większą dolegliwość psychiczną dla członka rodziny zmarłego niż w przypadku innych dóbr, a jej skutki rozciągają się na całe życie osób bliskich. Dlatego doznana w tym przypadku szkoda jest godna ochrony z uwagi na naruszenie dobra „wysokiej rangi” (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 14 kwietnia 2010 r., I ACa 178/10, LEX nr 715515).

Zdaniem Sądu opartym na powyższych kryteriach, kwotą adekwatną do doznanej przez powódkę U. M. krzywdy za naruszenie jej dobra osobistego w postaci więzi rodzinnej i emocjonalnej ze zmarłym mężem oraz jej prawa do życia w rodzinie jest kwota 50.000 zł.

Nie sposób w sposób miarodajny i obiektywny wycenić stopnia bólu i cierpienia, jakie osoba dotknięta stratą najbliższego na skutek czynu niedozwolonego faktycznie odczuwa. Tragiczne zdarzenie miało dla powódki U. M. z pewnością ogromne negatywne znaczenie. Powódka doznała silnych zaburzeń emocjonalnych, które pomimo leczenia

psychiatrycznego, przekształciły się w przewlekłą reakcję depresyjną. Pomimo upływu 11 lat od chwili śmierci męża, powódka nadal odczuwa dolegliwości psychiczne z tym związane. Okoliczność ta świadczy o szczególnym natężeniu negatywnych przeżyć powódki, związanych ze śmiercią męża. Tak głębokie przeżywanie straty męża spowodowało w sytuacji życiowej powódki istotne negatywne skutki, w postaci zakłócenia w wykonywaniu przez nią codziennych czynności właściwych dla jej roli życiowej. Powódka, pomimo upływu czasu nadal odczuwa żalobę po mężu, poczucie krzywdy po jego stracie. Przewlekła depresja doprowadziła po stronie powódki do 5-procentowego uszczerbku na zdrowiu, co uzasadnia wniosek, o nadzwyczajnych przeżyciach psychicznych powódki, odbiegających od przeciętnego poczucia żaloby po stracie bliskiej osoby.

Biorąc pod uwagę powyższe kryteria Sąd uznał, iż kwota 50.000 zł jest kwotą odpowiednią do doznanych przez powódkę cierpień psychicznych, jak również spełni, swoje podstawowe cele w postaci zadośćuczynienia. Z tych względów Sąd orzekł jak w punkt. I sentencji wyroku.

W odniesieniu do powoda P. M. (1) Sąd uznał, że kwotą adekwatną do doznanej przez powoda P. M. (1) krzywdy za naruszenie jego dobra osobistego w postaci więzi rodzinnej i emocjonalnej ze zmarłym ojcem oraz jego prawa do życia w rodzinie, jest kwota 35.000 zł.

Także dla powoda śmierć ojca była tragicznym wydarzeniem, zaburzającym jego dotychczasową sytuację życiową. Konsekwencją tego były problemy wychowawcze w okresie dorastania. Zaburzenia emocjonalne nie przebiegały jednak u powoda z takim nasileniem jak u jego matki. Zaburzenia te wynikały z przedłużonej reakcji żaloby, która nie przekształciła się u powoda w trwałą lub długotrwałą uszczerbek na zdrowiu. Nadal jednak odczuwa on poczucie straty po śmierci ojca. Biorąc pod uwagę, że w chwili śmierci ojca powód miał 14 lat, utracił więzi z ważną dla niego najbliższą osobą, sąd uznał, iż kwota 35.000 zł zadośćuczynienia jest kwotą odpowiednią do doznanych przez powoda cierpień psychicznych.

Ustalając wysokość zadośćuczynienia, Sąd miał również na względzie okres 11 lat, który upłynął od chwili śmierci J. M.. Z tych względów Sąd orzekł jak w pkt. III wyroku.

Sąd oddalił powództwa w pozostałym zakresie, w szczególności co do zadośćuczynienia ponad kwoty zasądzone na rzecz powodów, uznając, że pozostała kwota żądanego zadośćuczynienia byłaby zbyt wygórowana i nie adekwatna do stopnia pokrzywdzenia powodów oraz co do żądania zapłaty odszkodowania w związku z istotnym pogorszeniem się sytuacji życiowej powodów.

Zgodnie z art. 446 § 3 k.c., sąd może przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego stosowne odszkodowanie, jeżeli wskutek jego śmierci nastąpiło znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej.

Roszczenie o odszkodowanie z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej najbliższych członków rodziny zmarłego było przedmiotem regulacji art. 446 § 3 k.c. od początku obowiązywania kodeksu cywilnego. W judykaturze i doktrynie ukształtowało się stanowisko, że chociaż należy przy zasądzeniu tego odszkodowania uwzględniać całokształt okoliczności wpływających na sytuację życiową najbliższych zmarłego, to jednak kompensata ta ma służyć naprawieniu szkody majątkowej (por. uchwała SN (7) z dnia 26 października 1970 r., III PZP 22/70, OSN 1971, nr 7–8, poz. 120; A. Cisek, W. Dubis (w:) E. Gniewek, P. Machnikowski, Komentarz, 2013, art. 446, nb 17; W. Czachórski (w:) System prawa cywilnego, t. III, cz. 1, s. 678; Z. Radwański, A. Olejniczak, Zobowiązania, 2012, nb 655; M. Safjan (w:) K. Pietrzykowski, Komentarz, t. I, 2011, art. 446, nb 31–32; odmiennie Z. Masłowski (w:) Komentarz, t. II, 1972, s. 1120 i n.).

Zobowiązany do naprawienia szkody na podstawie art. 446 § 3 jest podmiot, który według reguł określonych dla danego zdarzenia szkodzącego ponosi odpowiedzialność deliktową za uszkodzenie ciała lub wywołanie rozstroju zdrowia, a w konsekwencji śmierć bezpośrednio poszkodowanego. Uprawnionymi do żądania kompensaty na podstawie art. 446 § 3 i 4 k.c. są wyłącznie członkowie rodziny zmarłego, przy czym muszą być to najbliżsi członkowie tej rodziny.

Zakresem odszkodowania na podstawie art. 446 § 3 k.c. objęty jest uszczerbek określany mianem pogorszenia się sytuacji życiowej wskutek śmierci poszkodowanego, wywołanej uszkodzeniem ciała lub rozstrojem zdrowia. Nie jest to zatem pełna kompensata całej szkody majątkowej spowodowanej tą śmiercią i z pewnością nie obejmuje tych uszczerbków, które podlegają naprawieniu na podstawie art. 446 § 1 i 2 k.c. Znaczne pogorszenie sytuacji życiowej może przejawiać się w utracie wsparcia i pomocy w różnych sytuacjach życiowych, a zwłaszcza w utracie szansy na pomoc w przyszłości, gdy byłaby szczególnie pożądana z uwagi na wiek rodzica zmarłego (por. wyrok SN z dnia 13 maja 1969 r., II CR 128/69, OSP 1970, z. 6, poz. 122).

Żadna z przesłanek odpowiedzialności wynikających z art. 446 § 3 k.c., w związku z art. 415 k.c. nie jest objęta domniemaniem. W przypadku zatem, gdy poszkodowany dochodzi roszczenia o naprawienie szkody musi wykazać wszystkie przesłanki odpowiedzialności adresata jego roszczeń (art. 6 k.c.). na poszkodowanym spoczywa nie tylko ciężar dowodu istnienia szkody, ale i jej rozmiaru.

Jak wynika z ustaleń faktycznych w niniejszej sprawie, powodowie już w 2005 r., po pierwotnym zgłoszeniu roszczeń odszkodowawczych w stosunku do pozwanego, otrzymali odszkodowania z tytułu znacznego pogorszenia się ich sytuacji życiowej (powódka U. M. w kwocie 35.000 zł, powód P. M. (1) w Kwocie 25.000 zł). W związku z likwidacją szkody powodów w powyższym zakresie już 10 lat temu, na powodach ciążył obowiązek wykazania nie tylko istnienia okoliczności uzasadniających przyjęcie istotnego pogorszenia ich sytuacji życiowej ale również okoliczności, że cała szkoda majątkowa w tym zakresie wynosiła dla powódki łącznie kwotę 60.000 zł a dla powoda łącznie kwotę 50.000 zł.

Zdaniem Sądu, z okoliczności faktycznych wynika, że śmierć J. M. spowodowała znaczne pogorszenie sytuacji życiowej powodów, polegające na utracie wsparcia i pomocy ojca i męża w przyszłości. Należy jednak podkreślić, że do uwzględnienia roszczenia konieczne było wykazanie przez powodów zakresu szkody, w szczególności, że wynosiła ona faktycznie dwukrotną wartość wcześniej przyznanych kwot oraz okoliczności, wskazujących na taki właśnie zakres szkody. W tym zakresie Sąd uznał, że powodowie nie wykazali okoliczności, które pozwalałyby na określenie faktycznie poniesionej przez nich wysokości szkody związanej z pogorszeniem się ich sytuacji życiowej na skutek śmierci J. M.. Nie wykazali w szczególności okoliczności uzasadniających zasądzenie tego odszkodowania ponad kwoty już wypłacone. Wobec powyższego w tym zakresie Sąd uznał ich roszczenia za niewykazane i orzekł jak w pkt. II i pkt. IV wyroku.

O odsetkach od kwoty zadośćuczynienia Sąd orzekł na podstawie art. 481 § 1 k.c. w zw. z art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. Nr 124, poz.1152 z zm.). W niniejszej sprawie odsetki stały się wymagalne od dnia następnego po dacie decyzji pozwanego wydanej w przedmiocie odmowy wypłaty zadośćuczynienia, to jest w dniu 23.08.2013 r.

O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie art. 100 k.p.c. , art. 102 k.p.c. i art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tj. Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594 ze zm.). Sąd rozdzielając stosunkowo koszty postępowania obciążył pozwanego tylko opłatą od zasądzonego roszczenia oraz wydatkami na opinie biegłych. W tym zakresie Sąd zważył, iż opinie te były konieczne dla rozstrzygnięcia sprawy, przydatne do uwzględnienia roszczenia powodów. Zasadne jest zatem obciążenie kwotą powstałych wydatków pozwanego w całości. Koszty zastępstwa procesowego, biorąc pod uwagę wynik sprawy, Sąd wzajemnie zniósł. Z uwagi zaś na charakter sprawy, która obejmowała roszczenia odszkodowawcze wynikające z deliktu, których wysokość zależy również od oceny sądu, jak również biorąc pod uwagę sytuację majątkową i rodzinną powodów, Sąd uznał, że zachodzą w niniejszej sprawie szczególne okoliczności, uzasadniające nieobciążanie powodów pozostałymi kosztami postępowania.